

Niet de Over- goeten besluis- op deze tweede argu- daard, dat er nbaar is dan e vergadering de Overheid daan. Het is nader in het et alleen Mr. zo Dr. van re: Radicale t en Kerk, de dering als de van dit pro-

king van de er van Gere- en Kerk, de bittere vijand- de Gerefor- bovenal hoe istorisch ver- heeft omge-

de Nationale itbetaling der de Overheid rmaals heer- s, na drie meenten dan ouden moeten r deze Over- se tractemen- staald gewor- junst van de Ende Kerke ou zulk een italing on- zwest zijn.) De Over-) halve eeuw talen, de ge- wend om uit roud harer de Overheid meenten zelf angs geleide- ieden. Zoo andeld, die de. Maar de e ware geheel een werk te den, was al lagogisch als os op kruik- de deze kruk- en te staan, aedagogisch, e schuld, dat idden zelf te ren predikan- voor de be- gezorgd had. zaker, maar

billijk, ze was o, voorzover n niet ge- op- estelijke goe- m van den en als voogd t. Dr. Keizer wanneer hij ekt. *) Wat ten opzichte e tractemen- laad niet an-

onkelijk om alle kerkge- inkomsten ot nationaal rformeerden, n 1581 door a deze kerk- e gemaakt; en de Stede- Roomschen v.z. de Men- g; daarom rchtgebruik t uitsluitend hadden. En rkegebouwen deelen, was taatseligen n in 's Lands van handel, iardoor aan-

Als rechts- werd aange- ederen vóór ren geweest r geheel ge- elijk en recht- ze goederen nochten dan itte uit on- niet terug- hun wetting n hadden. *) schten geest t. Men breekt t. Men wil t kerkelijk urwen, voor ut niet met e goederen roof aan de n historie e zinneloze en het tuis- deend.

doorgegaan. krachtigen rde Kerken boezem der men waren. tel als een rken. *) Een n roof, zoe- en geheele s voor een vas in 1581 dit onrecht n nationaal

te verklaren, want dat zou nog grooter onrecht wezen. *) Zoo werd ten slotte, gelijk het meestal gaat, waar twee partijen tegenover elkander staan, een compromis gevonden, dat aan elke partij iets toegaaf en bovendien door dubbelzinnige bewoordingen voor verschil- lende opvattingen speelruimte liet. Wat de kerkgebouwen en pastorie- huizen betreft, met de daaraan verbonden landerijen en goederen tot onderhoud, werd bepaald, dat zij tot beschikking zouden gesteld worden van ieder plaatselijk bewind om ze nu tusschen de verschillende kerkenootschappen te verdeelen, met dien verstande, dat dat kerkenootschap, dat op die plaats het grootste aantal zielen had, de voorkeur bezat om deze gebouwen te naasten, maar dan verplicht was aan de andere kerkgemeenten een matige uit- keering te doen. Alleen de kerkortons bleven eigendom van de burgerlijke gemeenten. *)

Zoo meende men het gelijke recht der gezindheden te handhaven. Met de historische rechten van de Gereformeerde Kerk, die twee en een halve eeuw deze kerkgebouwen en pastorie-huizen in bezit had gehad, werd niet gerekend. Evenmin met de vraag, of deze »gezindheden« eerst na 1581 waren ontstaan. Wat bestelde was alleen de grootte van het zielen-aantal. En het was de Overheid, die nu, alsof zij over het eigendomsrecht dezer gebouwen en goederen te beslissen had, ze schonk aan deze »kerkgemeenten«, wier eigendom ze nu voortaan zouden zijn.

Dat de Overheid hier iets geheel anders deed dan wat de Gereformeerde Overheid onder de Republiek had gedaan, zal thans wel duidelijk zijn. De Gereformeerde Overheid heeft deze kerkgebouwen en pastorie- huizen nooit als haar eigendom beschouwd, die zij aan de Gereformeerde Kerk op een bepaalde plaats schonk, maar, zoo als Mr. Van Apeldoorn zelf zegt, in den eigendoms- toestand dezer gebouwen geen verandering gebracht. Ze waren vóór de Reformatie het eigendom van de stichtingen: kerk- fabriek en pastorie, en bleven dit na de Reformatie. In dat opzicht trad de Over- heid eer te conservatief op dan revolution- nair. En waar ze het gebruik van deze kerkgebouwen en pastoriehuizen aan de Gereformeerde Kerk te diert plaatse toe- wees, geschiedde dit op grond, dat volgens haar de Gereformeerde Kerk de wettige continuatie was van de Christelijke Kerk in ons land, zoodat het wettig recht dezer Kerk op het gebruik dezer gebouwen door de Overheid erkend werd. Wat de Overheid in 1798 deed was, lijnrecht in tegenstelling daarmede, dat zij revolutionair de bestaande instituten vernietigde, in den eigendoms-toestand ingreep en de kerkgebouwen en pastoriehuizen onder de verschillende gezindheden wilde verdeelen, niet naar historisch recht, maar naar het zielen-aantal.

Kan men ten opzichte van deze kerk- gebouwen en pastoriehuizen nog zeggen, dat zij althans bestemd bleven voor de religieuze doeleinden, waarvoor ze gegeven waren, die was niet het geval met de »gees- telijke goederen en fondsen, waaruit tot dus- verre de predikantstractementen betaald werden. Deze goederen toch werden tot nationaal eigendom verklaard en zouden tot een vast fonds worden aangelegd om te dienen voor de nationale opvoeding en ter verzorging der behoeften.« *) De Kerken werden dus van het vruchtgebruik dezer goederen beroofd.

Of het nu de bedoeling was, al deze goederen zonder onderscheid, waaruit dus- verre de predikantstractementen betaald werden, te confisceren, dus ook degene die niet in de geestelijke kantoren waren saamgebracht, maar voor de plaatselijke gemeente dienden, dan wel, of men be- doelde alleen de goederen, die de Overheid onder haar beheer had, te seculariseren, is niet gemakkelijk uit te maken, omdat dit besluit tenslotte door de Nationale vergadering niet is uitgevoerd en d. c. confiscatie van deze goederen eerst onder een volgend bewind en onder geheel andere voorwaarden heeft plaats gevonden. Uit het beginsel zelf, waarvan de Nationale vergadering uitging, dat de Gereformeerde Kerk zich op onrechtmatige wijze van deze goederen had meester gemaakt, moest volgen, dat al deze goederen nu aan de Ge- reformeerde Kerk ontnomen werden. En dat de Nationale vergadering dit bedoeld heeft, kan ook daaruit wel blijken, dat zij gelastte, dat alle geestelijke goederen, niet alleen die welke de Overheid beheerde, tot nationaal eigendom verklaard werden. Ware dit niet de bedoeling geweest, dan zouden deze goederen, evenals de kerkge- bouwen en pastoriehuizen, naar hun zielen- aantal onder de verschillende gezindheden verdeeld zijn geworden. Maar ook al neemt men aan, gelijk gewoonlijk geschiedt, dat de Nationale vergadering alleen beslag wilde leggen op die geestelijke goederen, die in de geestelijke kantoren waren saam- gebracht, dan springt daardoor nog te meer, gelijk Mr. W. H. de Savornin Lohman terecht opmerkte, de onbillijkheid van deze confiscatie in het oog. Immers die Kerken, die aan de Overheid het beheer dezer goederen hadden toebetrouwd, waartegenover de Overheid de verplichting op zich nam, de tractementen te betalen, zonden nu plotseling van deze goederen beroofd worden, terwijl omgekeerd die Kerken, die deze goederen onder eigen beheer hadden gehouden, rustig in het bezit van die goederen zouden blijven en de tractementen voor hare predikanten daaruit zouden genieten. Van welk rechts- beginsel kan bij een zoo willekeurige be- slissing gesproken worden, die in de ééne provincie, waar deze geestelijke goederen door de Overheid beheerd werden, ze aan de Kerken ontnam, en in de andere provincie, waar de kerkelijke gemeenten

zelf te beheerden, ze aan de gemeenten liet? Te veronderstellen, dat de Nationale Vergadering meende, dat deze geestelijke goederen, die onder Staatsbeheer stonden, Staats eigendom waren, zooals Mr. Van Apeldoorn schijnt aan te nemen, *) en dat ze daarom tot nationaal eigendom ver- klaard werden, is reeds daarom niet aan- nemelijk, omdat wat Staats eigendom is, niet tot Staats eigendom behoort verklaard te worden, en wordt bovendien weerspro- ken door de uitdrukkelijke verklaring van het Provinciaal-Comité, waarop ik vroeger wees, dat deze goederen alleen maar van administrateur waren veranderd, maar het eigendom der gemeenten waren gebleven. Dr. H. H. K.

*) Mr. VAN APELDOORN, *De financiële verhouding tusschen Kerk en Staat* bl. 18.
*) Dr. VAN LONKHUIZEN, *Radicaal financieel scheiding van Kerk en Staat* bl. 25.
*) Art. 1 van de Additionele artikelen der Staatsregeling van 1798.
*) De G. KEIJZER, *De verhouding van Kerk en Staat*, 1908, bl. 12.
*) t. a. p. bl. 12.
*) Zie de aanhalingen uit het Dagverhaal der Nationale Vergadering bij M. W. H. DE SAVORNIN LOHMAN, *De Kerkgebouwen* enz. bl. 186, 187.
*) t. a. p. bl. 186.
*) t. a. p. bl. 192.
*) Art. 6 van Add. art. der Staatsregeling van 1798 met de interpretatie daaraan later gegeven door het uitvoerend Bewind; zie Mr. Van Apeldoorn t. a. p. bl. 17.
*) Art. 4 van de Add. art. der Staatsregeling van 1798.
*) t. a. p. bl. 203.
*) t. a. p. bl. 19 noot 1).

Leestafel.

1. C. SMEEK. HET CHRISTEN-SOCIALISME, Zutphen — J. B. van den Brink en Co.
Deze Studie van den heer SMEEK verscheen onlangs als No. 1 en 2 in de 3e Serie der Christelijke Brochurereeks ORS ARSENAAI.
»Een beknopte schets en beoordeling te geven van het »Christen-Socialisme« levert eigenaardige moeilijkheden op.«
Aldus de Schrijver vóór hij van wal steekt. En hij noemt ze ook.
»Met den naam »Christen-Socialisme« dienen zich immers, zoowel hier te lande als in het buitenland, allerlei groepen aan, die onderling zeer belangrijk verschillen.«
Het zit 'm dus in de veelzinnigheid van den ééne term zooals je dat ook hebt met het ééne woord: »honde« voor den vervoerter en het sterrenbeeld of met het ééne woord: »palm« voor boom, handvlakte en lengtemaat.

Maar SMEEK weet er zich doorheen te slaan doordat hij, zijn stof volkomen meester, zich ook meester toont in de bejering.
Hij beperkt zich tot het »Christen-Socialisme« in ons land, wat hem echter niet verhindert het ook nog over het »Religieus-Socialisme« ten onzent te hebben.
Dit afgebakend is het gebied waarover deze Studie, gaat toch nog van eerbiedwaardigen omvang, maar nog eerbiedwaardig dankt mij de wijze, waarop de lezer er wordt rondgevoerd. Door even heldere als snelle orientatie en even eerlijke objectiviteit als besonken kritiek toont SMEEK zich hier als te zijn 'n alleszins betrouwbare gids.
Met dat »een beknopte schets en beoordeling« op den eersten regel is meteen de partitie oftewel indeeling aangegeven.

Eerst dan over de »BEKNOPTE SCHETS« waar- door de lezer een helder overzicht krijgt van het »Christen-Socialisme« met, op den koop toe, van het »Religieus-Socialisme« ten onzent (p. 2—p. 22).
De eerste van de onderling zeer verschillende groepen, die hier geschetst wordt, is die der mannen van de »Blijde Wereld« onder wie Dr. S. K. BAKKER »een der meest op den voorgrond tredende persoonlijkheden is.«
Voor het ontstaan van deze groep omtrents 1894, onder eenige moderne theologische studenten te LEIDEN, die sterk gevoelden, dat »het Christendom ook eischen van sociale gerechtigheid stelt«; voor haar toetreding, in 1915, tot de in 1894 te ZWOLLE opgerichte S. D. A. P.; en ook voor het, toen deze studenten predikanten waren geworden, onderling-met-ekander-verband bewaren, door middel van het blad: DE BLIJDE WERELD en het organiseren van »Bijde Wereld- dagen«, verwijst ik naar de brochure zelf (p. 2—9).
Een tweede aan deze groep nauw verwante, is die van de »RELIGIEUS-SOCIALISTEN«, »perso- nen, die voor het meermalende het pantheïsme aanhangen« en waarvan DAN VAN DE BERGH VAN EYDINGA, J. KEULEN en H. C. CANNegiETER genoemd worden. Over het door deze groep, sedert 1913, houden van religieus-socialistische bijeenkomsten; haar toetreding, in 1915, van het RELIGIEUS-SOCIALISTISCH VERBOND; en de afscheiding in dat zelfde jaar van een minderheids, onder leiding van MEIJER, die DE NIEUWE GEDACHTEN stichtend, »anti-kerkelijk en niet-christelijk het »religieus« tot ontwikke- ling wilde brengen«, leze men weer de brochure zelf. (p. 10 en 11).

De derde en laatste groep, die de Schrijver schetst, en dat breder dan de twee vorige, is de BOND VAN »CHRISTEN-SOCIALISTEN« (p. 11—p. 22).
»Geheel anders dan bij de »Blijde Wereld- groep«, zegt de heer SMEEK, »worden wij hier gebracht in een aanvankelijk meer orthodox-protestantsch milieu.«
Bij het schetsen van deze groep wordt eerst ENKA met haar roman: »HET KOMT« uit 1905 en haar brochure: KAN EN RECHTZINNIG CHRISTEN SOCIALIST ZIJN? uit 1906, op den voorgrond gebracht.
»Het woord van deze begaafde vrouw vond weerklink«, zoo leest men op pag. 13 en dan vernemen wij, dat onder haar leiding, 13 Juli 1907, de BOND VAN CHRISTEN-SOCIALISTEN werd gesticht, »die zeer beslist wilde zijn een organisatie van orthodoxe, van rechtzinnige Christenen.«
Ook mannen van Gereformeerden huize traden toe en, om de »modernere« uit de »Blijde Wereld« te weren, werd van de leden instemming met de Apostolische geloofsbelijdenis geëischt.
Al spoedig doken er echter allerlei verschil- len op.
Wel wilde men verre blijven van de S. D. A. P., maar terwijl ENKA beweerde, »Christendom en Socialisme kan samengaan«, beweerde DAAN VAN DER ZEE »het moet samengaan.«
Ook de eisch tot instemming met het Apostolice verlatte. Vrijzinnigen, die in 1907 te UTRECHT hadden opgericht de »BROEDERSCHAP TOT BEVORDERING VAN CHRISTELIJK-MAATSCHAP- PELIJK LEVEN« en, blijkens hun organ DR. WERELDOVERDE, »pantheïstische neigingen« had-

den, klopten bij den Bond aan en werden toe- gelaten.
In 1912 werd het Apostolicum vervangen door een andere »Beginselverklaring«.
Dan vertelt SMEEK van »de eenige jaren«, waarin Dr. B. DE LIOT, »superieur man, van groot levensernst«, in den Bond de leiding had en er »de pantheïstische strooming overheerschend werd«. Het laatste documenteerde lij met enkele citaten.

ENKA ging heen, VAN DER ZEE trok zich terug en »de positief-Christelijke elementen, die nog bleven, oefenden geen betekenenden invloed uit.«
Allermerkwaardigst noemt de schrijver het, dat, terwijl DE LIOT steeds, omdat hij uit reli- gieus-ethische motieven zich niet met de Marx- isticke klassenstrijd leer kon verenigen, de zelf- standigheid van den Bond tegen de S. D. A. P. heeft gehandhaafd, deze Bond in de laatste jaren toenadering zocht tot de S. D. P., thans de Communistische Partij, of de Wijnkoop-groep.
SMEEK meent zich dit te kunnen verklaren deels uit het anti-militarisme van DE LIOT e. s., deels uit het volgens hen niet genoeg, »revolutio- nair« zijn van de S. D. A. P.

Het anti-militarisme is voor den Bond het strijdpunt en sedert 1916 kwam de eisch tot onmiddellijke demobilisatie en de propaganda voor dienstweigering. Iets wat niet verhindert, dat het gebruik van »geweld« er niet absoluut wordt afgekuurd en zelfs met de Bolsjewistische principes en methoden wordt gesympathiseerd.
En het zijn waarlijk geen kostelijke vruchten.
»Zijn wijsgeerig standpunt liet hem niet toe langer te veren onder de vlag van het Christen-Socialisme.«

Hij heeft zich teruggetrokken uit den Bond. Sedert 1918 is ENKA er weer in en wel nadat zij in den tusschentijd enkele jaren de S. D. A. P. als propagandiste had gediend.
Met Dr. KRUIT, die, als Kamerlid, met de heeren WIJNKOP e. s. één club vormt, heeft zij thans de leiding van den »BOND VAN CHRIS- TEN-SOCIALISTEN«.

Hoewel niet in alles eens met KRUIT, gaat haar sympathie uit naar LESIN en BELA KUN en wat in Rusland geschiedt acht zij — al ziet zij ook vele vlekken — toch van »ontroe- rende schoonheid.«
»Er is in den laatsten tijd in den Bond weer allerlei verdeeldheid«, zoo vertelt ons de heer SMEEK.

Is te begrijpen!

En nu, na dit kort begrip van het Christen-Socialisme ten onzent, de BROEDERLIJKE die de heer SMEEK ervan geeft (p. 22—38).
Ook hier verheelt de Schrijver, met het oog op de verschillende groepen, zich de moeilij- khed niet. Maar het is hem weer volkomen ge- luk, door de eenheid in de veelheid te zien, haar te boven te komen.
Om van deze beoordeling niet te hebben moeten men, ik herhaal het nog eens, het boekje zelf lezen en ik bepaal mij dan ook tot enkele grepen uit deze kritiek.

Zoo, waar SMEEK ingaat tegen het zien van »KAPITALISME« en »SOCIALISME« als een absolute tegenstelling, doordat men het eerste met »ieder voor zich« en het laatste met »alles voor allen« verenselvig (p. 22). Waarbij dan herinnerd wordt enerzijds, dat het kapitalisme een maatschappij-vorm is, die historisch gegroeid en reeds bezig is te vergroenen, en, dat »de kapitalistische maatschappij niet door menschen welbewast in elkaar gezet is met de bedoeling, om hun bezit te verwerven en te vergroeten« (p. 29) — en anderzijds, dat »de psychologische mogelijkheid van het »Socialisme«, hetwelk heel wat meer en wat anders is dan grootbedrijf-exploitatie door Staats- of Gemeentebesturen, wel voor MARK rust op zijn dogma van het »historisch-materialisme«, maar allerminst voor den Christen steun vindt in het dogma van de zonde« (p. 23).
Zoo ook als, naar aanleiding van het »ieder voor zich« tegenover het »alles voor allen«, herinnerd wordt, dat »zelfhandhavinge« nog geen »zelf- zucht« is (p. 33).

En evenzoo waar, naar aanleiding van de bewering, dat »de kapitalistische loonregeling als in strijd met de naastenliefde en in dis- harmonie met den eisch van Lukas X : 7, een winstbejag zou wezen lijnrecht in strijd met Jezus waarschuwing tegen den Mammondienste« (p. 22), dan herinnerd wordt dat er uit Luk. X : 7 »de arbeider is zijn loon waard«, geen principieele veroordeeling van de huidige maatschappij kan worden afgeleid« (p. 29).
Ik zou nog meer grepen willen doen.

Zoo, waar tegenover het anti-militarisme ge- wezen wordt op den rechtvaardigen oorlog (p. 34), of, waar ik op p. 31 lees: »Men kan het »kapitalisme« niet vereenzelvigen met Mammonisme. Het laatste was er vóór het eerste.«
»Mammonisme« is het werken alleen om winst, maar evengoed het werken alleen om loon.

Maar genoeg, mijn aankondiging van deze Studie mag de lezing er van niet overbodig maken.
Laat mij ter kenschetsing van haar bedoelen alleen nog deze woorden er uit aanhalen: »Met den zoo moeilijken hervormingsarbeid moet worden voortgegaan. Op de vergroeiende toestan- den moet van uit het Christelijk beginsel invloed ten goede goeoufd. Naar reformatie, naar vermindering van schrijnende ongelijkheden, naar verzoening van scherpe tegenstellingen, naar betere organisatie moet, ook door middel van de wetgeving, met alle kracht worden ge- streefd. De Nederlandsche Christenen mogen hier niet achter blijven!«
G.

Uit de Pers.

Men las dezer dagen in de Vrije Westfries dit navolgende onder den titel *Tuchtelooze Jeugd*.

Steds luider wordt in onze dagen geklaagd over de tuchtelooze en bandeloosheid van het op- groeiend geslacht.
In een schrijven van de Tucht-Unie aan 35 van de grootste gemeenten in ons land wordt o.m. verklaard, dat de scholen voor lager onderwijs leerlingen tellen, die door hun vergaende koppig- heid, brutaliteit, ongehoorzaamheid of doordat zij een ernstig gevaar opleveren voor de opvoeding hunner medeleerlingen, ongeschikt zijn voor het gewone onderwijs; alsmede leerlingen, die zich aan hardnekkig schoolverzuim schuldig maken, zonder dat de ouders of onderwijzers hiertegen voldoende kunnen waken.

Dit euvel, zoo heet het verder, — reeds verer- gerd sinds de invoering der Leerplichtwet, waardoor allerlei onhandelbaren en verdroeven, die vroeger de school niet bezochten, daarheen worden gecon- deneerd — heeft de laatste jaren angstwekkende af- matingen aangenomen.
Wie gewoen is zijn oogen den kost te geven en kennis neemt van wat er om zich heen gebeurt, zal zich over deze klacht niet verwonderen.
De bandeloosheid van de jeugd grinst inderdaad aan het ongeloflijke.

De Tucht-Unie schrijft dit verschijnsel voor een groot deel toe aan den volks- en kindervervals- tend orlogstoestand en geeft dan aan als middel om deze kwaal te bestrijden:

1e. Het oprichten van een of meer speciale klassen of scholen en 2e het nemen van maate- ralen, waardoor het besoek van deze speciale klas- sen of scholen zooveel mogelijk bevordert wordt.
»En over de hier aangegeven oorzaken en over het aanbevelen geneesmiddel valt wel een en ander op te merken.
Ongetwijfeld, de orlogstoestand heeft op ons volklevende een verdelvend invloed uitgeoefend. Deugd en ondeugd hadden volgens veler besef stuiverig gewisseld. Met het gezag werd — helaas ook vaak in Christelijke kringen — gespot. De zucht naar geld en goed bracht en brengt vaak alle moreele overwegingen tot zwijgen.
Bovendien leidden de vaak gemakkelijke ver- keeren rijkdommen menigmaal tot uitspattingen op groote schaal.
Dit alles is niet zonder invloed gebleven op onze jeugd.
Maar ook andere oorzaken zijn hier aan te wijzen. Niet te becijferen is b.v. vooral de invloed van de bioscoop die in bond met de prikkellectuur en de overal uitgestalde zedekwetende platen, zijne slachtoffers bij duizenden telde, inzonderheid onder de kinderen van ons volk.
Voeg daarbij den invloed van de intellectuaal- istiche opvoedkunde.
Er komt eenige kentering, maar de dagen liggen toch nog niet zoover achter ons, dat verstandelijke ontwikkeling als hijs middel voor zedelijke verber- tering werd aangeprezen.

De vruchten van dit stelsel worden thans geplakt. En het zijn waarlijk geen kostelijke vruchten.
»Een van de grootste oorzaken van de heerschende bandeloosheid is echter, dat het gezinlevende steeds meer wordt ondermijnd en dat op die wijze de invloed van het kind steeds minder wordt.«
De Staat moet hier doen! Dat is de leuze die ook in het stuk der opvoeding wordt gehoord. De natuurlijke huiselijke opvoeding in het gezin, moet worden vervangen door de kunstmatige opvoeding door of vanwege den Staat.
Ook de Tucht-Unie weet zich aan dezen invloed niet te onttrekken. Gevraagd worden speciale scholen of klassen.
»Nu kunnen dergelijke inrichtingen, mits gevestigd op een deugdelijken grondslag en mits geen neutrale opvoeding wordt toegepast, ongetwijfeld hun nut hebben.
Maar vergeten we niet, dat dit toch eigenlijk niets anders is dan peuten aan den omtrek. De gevolgen worden eenigzins verzacht; de kwaal niet weggenomen.
En daarom moet het toch te doen zijn.
Zal het opvoedend geslacht dat door den geest van onze revolutionairen tijd zoo sterk beïnvloed wordt, voor algemeene verwildering worden bewaard, dan is noodig een Christelijke opvoeding.
In de eerste plaats in het gezin. Dat is het voornaamste. En dan in aansluiting daaraan ook in de school.
De school is langzamerhand geworden in hoofd- zaak ontwikkelingsinstituut. Dat is ook noodig. Maar de opvoeding mag evenmin uit het oog worden verloren.
Huisgezin en school hebben hier een gemeen- schappelijke taak. Innige samenwerking is daarom noodzakelijk!«

1) Jammer genoeg dat er ook onder onstot zelfs vrouwen zijn, die dit boze stelsel aanbevelen. Geheel buiten den Christus om!

Voor Kinderen.

GEZOCHT EN GEVONDEN.

II. (Slot.)

Het duurde echter geruimen tijd eer de burgemeester terugkwam. Toen hij eindelijk verscheen, vendde hij zich dadelijk tot Vermaas, en deed hem eenige vragen, hoe oud hij was, hoe lang hij bij het vak was, en zoo meer.
»Ge moet nu als ge wilt nog een oogenblikje wachten. Ik ga weer naar boven en zal u dade- lijke laten roepen.«
Ditmaal werd het geduld van Vermaas niet lang op de proef gesteld. Weldra toch kwam de knecht hem roepen en geleidde hem boven naar de zaal. Daar vond hij den Raad bijeen, allereerst den burgemeester die hij nu reeds kende, en voorts eenige van de voornaamsten uit het dorp, boeren en heeren. Sommigen rookten lange pijpen, anderen sigaren.
Vermaas nam beleefd zijn pet af en nam plaats op een stoel, dien men hem aanbood.
»Gij zijt Hendrik Vermaas en timmerman van beroep? vroeg de burgemeester, die tevens voorzitter van den Raad was, en het woord voerde.

»Ja, zei Vermaas, ik heb jaren op Wond- vreugd als timmerman gewerkt, maar nu het verkeer is kon ik niet blijven. Nu ben ik er op uitgegaan om werk te zoeken, in de hoop ergens iets te vinden.«
»Daar is wel kans op«, sprak de burgemeester met een vriendelijk gezicht. »Zoudt ge lust hebben u als timmerman hier te vestigen?«
»Als ik er van leven kan ja«, was het ant- woord. »Ik ben hier bekend en ga liefst niet vere.«
»Lustert eens«, ging de burgemeester voort, »onze vorige timmerman is een jaar geleden gestorven, en had geen opvolger. Wij hebben het toen beproefd met timmerlui uit andere plaatsen, maar het bevalt niet. Daar dit dorp zeer uitgestrekt is, en er voor de gemeente dikwijls wat te doen valt, willen wij nu een vasten timmerman anstellen die alle karrewegen voor ons verricht, en verder werkt zooveel hij verkiert. Wij betalen hem een vast weekgeld, maar hij moet steeds voor onze dienst gereed staan. Zou 'n werk je lijken?«
»Ik geloof van wel«, zei Vermaas, »maar mag ik nog iets vragen.«
»Ja, ja«, antwoordde de burgemeester, je moet natuurlijk nog meer weten, maar dat komt. Heeft een van de heeren nog iets te zeggen?«
»Mij dunkt«, sprak een van dezen, »dat na hetgeen u ons verteld hebt, en wat wij gezien hebben er niet veel te vragen overblijft, en wij de voorwaarden kunnen gaan lezen.«
Nu stond een andere heer op, de schrijver of secretaris. Na Vermaas verzocht te hebben goed te luisteren, las deze heer een stuk voor waarin stond hoe veel de aangestelde timmerman zou verdienen, wie hem het werk zou aan- wijzen, waar ongeveer hij wonen moest enz.
Toen de secretaris geëindigd had, vroeg de burgemeester aan Vermaas of hij op die voor- waarden in den dienst van het dorpsbestuur kon treden. Maar hij moest spoedig beslissen, daar er veel werk lag te wachten.

»Een oogenblik heerschte er nu volkomen stilte, en kon onze timmerman zich bedenken. Toen stond hij op, terwijl men zien kon dat hij diep getroffen was, en sprak:
»Mijnheer de burgemeester, ik heb volstrekt geen bezwaar tegen hetgeen daar gelezen is of door u mij is gezegd. Ik neem het dus aan en ben recht dankbaar dat u mij het werk wilt toevertrouwen. Ik hoop u en al de heeren te voldoen, en met Gods hulp mijn werk vijtig en met trouw te verrichten. U vertrouwt mij zonder mij te kennen. Dat hoop ik niet te beschamen. Ook kan ik zeer goed reeds nu beslissen. Want heden morgen vóór ik uitging,

heb ik den Heere gebeden mijn weg voorspoe- dig te maken. En zie reeds nu heeft Hij mijn gebed verhoord. Het is mij alles nog wonderlijk, maar den Heere zij dank, die het zoo wel maakte.«
»Uitnemend«, antwoordde de burgemeester terwijl hij opstond om Vermaas de hand te reiken. »Later vertel ik u wel eens, hoeveel mij zelf onwetend tot uw benoeming hebt toegebracht. Het is nu Vrijdag. Aanstaanden Maandag kunt ge beginnen. Tot zoo lang gaat ge in de kost bij een van onze boeren. Als het u bevalt knut ge ook verder bij hem blijven inwonen.«
»Wat de burgemeester later wel eens aan Vermaas zou vertellen, kunnen wij den lezer nu reeds mededeelen, te meer daar het tot recht verstand der zaken noodig is.

Het klinkt zeker vreemd, dat de leden van den Raad zoo maar dadelijk bereid waren tot dorps-timmerman iemand te benoemen, dien zij een paar uur te voren nog niet wisten dat bestond. Maar er was reden voor.
Onze burgemeester namelijk had met verwon- dering gezien, hoe de jonge timmerman, louter uit liefhebberij voor zijn vak, de losgeraakte latten weer vasttimmerde. Daar hij de zaak echter niet recht begreep, was hij Vermaas voorrechtig en op kleinen afstand gevolgd, weinig denkend wat hieruit voort zou komen. Doch onder 's Heeren bestuur zou Vermaas dat nog degen dat ondervinden. Want toen de burge- meester den timmerman ook verder bezig had gezien, en aan de huisjes kortelijc inlichting had gevraagd, kwam plotseling de gedachte bij hem op, dat kon wel de goede persoon wezen, dien we heden moeten benoemen.
In den Raad gekomen, deed hij zijn verhaal en vermaas, zoals ik reeds zie, nog een en ander dat Vermaas mededeelde op de vragen van den burgemeester. Na kort redeneren werd dan be- sloten Hendrik Vermaas aan te stellen, uit voor- zigtigheid voorloopig voor een half jaar. Dat vond de timmerman heel goed en allen wensche- nen hem geluk. Doch zijn antwoord was: »De Heere heeft alles wel gemaakt!«

Het was wel; gezocht en gevonden op een dag. Gevonden — dat bleek later, want toen het half jaar om was waren roovel de leden van den Raad als de timmerman zoo voldaan over de verloopene zes maanden, dat met aller instemming hij benoemd werd tot vasten timmerman. Zoo was in korten tijd en zoo goed hij maar wensche- nen kon in zijn behoeften voorzien. Was het wonder dat hij ook nu, gelijk zes maanden ge- leden, den Heere loofde en dankte?
Reeds na enkele jaren was Vermaas een man, die rijkelijk zijn brood verdiende. Was hij in het gehucht voor velen een goed vriend, ook in het dorp ging het weder zoo. Steeds had hij overvloed van werk, hetzij voor het dorp, hetzij van menschen die iets te maken of te herstellen hadden. Dat hij zich in zijn nieuwe woonplaats 't huis gevoelde, bleek ook wel daar- uit dat hij er na twintig jaar nog woonde, maar nu met een vrij talrijk gezin. Uit zijn geschie- denis was gebleken welk en zegen er verboden is aan werk en verlust, ook zonder dat men allereerst gedreven wordt door begeerte naar winst. Zonder hoop er iets voor te ont- vangen had Vermaas zijn karweien verricht. En juist deze waren nu het middel geweest om hem zijn begeerte te schenken.

Terecht zegt de Schrift: De hand der vijt- igen maakt rijt.

BRIEFWISSELING.

F. D. te S. Zooda's wij zagen hebt u nu een anderen weg ingeslagen. Wij zullen gaarne trachten het in orde te brengen.

HOOGENBIK.

Officieele Berichten.

Classis 's-Gravenhage.

De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te 's-Gravenhage bericht dat de Classis 's-Graven- hage D. V. vergaderen zal te 's-Gravenhage, op Dinsdag 11 Mei 1920, gewone tijd en plaats. Punten voor het agendum worden ingewacht vóór Dinsdag 20 April a. s. bij den scriba, Witte de Withstr. 24, 's-Gravenhage.

Namens den Kerkeraad voornoemd,
W. H. L. KUIJK, Scriba.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:
Het provinciaal comité Groningen blijft onver- droten voortgaan met propagandavoorren.
Kort geleden zijn de correspondenten en agenten weer saamgeweest, en het bleek uit de rapporten, dat hoewel Groningen met »de zegen« grootendeels is afgevischt, er voor de hengelars nog visch genoeg zit.
Dit wordt den broederen steeds en meer duidelijk. Zeker, de reizende broeder doet in een dag meer dan de plaatselijke in een week, maar de plaatselijke blijft. Die kan nog ander visch- ting gebruiken dan hij, die wel een paar dagen op de plaats kan blijven en dan weer op andere plaatsen zijn heetrijke maar zware taak te vol- voeren.
Op zulke samenkomsten wordt de Vrije Universiteit en hare betrekken dan weer eens opnieuw uiteengezet door Mr. T. de Jong Tz.
Want, en dat werd door Mr. de Jong keurig aangetoond, oppekting tot medewerking voor de Vrije Universiteit is nog even noodig als vóór 40 jaar.
De strijd voor het vrije onderwijs is nog niet uit. Ook niet, al is er voor dat onderwijs nu niet zooveel geldelijke zorg meer als voortheen.
Niet zooveel geldelijke zorg, althans wat het Lager Onderwijs aangaat. Het Hooger Onderwijs blijft nog worstelen met tekort aan kracht en aan geld.
En wat vóór het bestaan der Vrije Universi- teit werd gedacht, wordt nu door het bestaan duidelijk aan het licht gebracht.
Bewerd werd voor 40 jaar: Overheids-hoog- scholen zijn afhankelijk van de richting die de Overheid voorstaat; thans blijkt uit de feiten, dat er is de laatste 40 jaar meer geloovige mannen aan de Universiteiten zijn benoemd dan men ooit zou hebben gedacht.
Maar of die mannen nu te midden van zooveel hoogleraren die van geheel andere begin- selen uitgaan, van betekenis zijn voor het vrije onderwijs, dat staat te bezien.
Reeds jaren lang is beweerd, en het tegen- deel is nog niet aangetoond, dat een Christen- hoogleraar aan de Staatsuniversiteit gelijk is aan »de graaf zonder hoofd«, waarvan Willem van Oranje tegen den graaf van Edmond sprak. Bovendien, de waarborg voor verdere benoe- ming blijft steeds ontbreken. Een meerderheid in de Kamer, en ander Minister kan evengoed ten tegenovergestelde dan Christelijke benoeming bewerken.
Daarom blijft het vraagstuk van het Vrije Onderwijs aan de orde in de politiek, maar ook voortdurend jaanhouden om medewerking van de Christenbelijders.